

مطالعه کیفی انواع قمار و پیامدهای آن

معصومه معارف‌وند: دکترا مددکاری اجتماعی، مرکز تحقیقات سوء مصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

مارال مردانه جبه‌دار*: گروه آموزشی علوم اعصاب و مطالعات اعتیاد، دانشکده فناوری‌های نوین پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. mardaneh.m@gmail.com

زهرة زمانی: گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

زهرة مرشدی: گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

واژگان کلیدی

قماربازی

شرط‌بندی

ایران

چکیده

مقدمه: قمار تلاشی آگاهانه و عمدی برای شرط‌بندی روی پول یا چیزی ارزشمند در کاری با نتیجه نامشخص با هدف اولیه به دست آوردن مزیت یا سود است. این مطالعه برای توصیف انواع قمار در ایران انجام شد.

روش: با استفاده از روش تحلیل محتوا و با در نظر گرفتن اصل اشباع اطلاعات، قماربازان انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. داده‌ها با کدگذاری باز، محوری و انتخابی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: قمار قانونی (شامل شرط‌بندی روی مسابقات اسبدوانی، شنا و تیراندازی) و قمار غیرقانونی (شامل شرط‌بندی روی مسابقات و یا جنگ حیوانات، شرط‌بندی در بازی با ورق، شرط‌بندی روی ورزش‌ها، شرط‌بندی در بازی‌هایی که در آن‌ها تاس و یا کارت به کار می‌رود، قاپ بازی و شرط‌بندی سر پلاک ماشین) دو نوع اصلی قمار در ایران هستند. "قمار غیرقانونی و زیرزمینی و چالش‌های تأمین امنیت آن" و "عوارض قمار در ایران" دو تم اصلی بودند که در این مطالعه به دست آمدند.

بحث و نتیجه‌گیری: اگرچه شرط‌بندی روی سه ورزش در این ایران قانونی است، شکل‌های مختلفی از قمار غیرقانونی در ایران رایج است.

* نویسنده مسئول

نوع مطالعه: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۷/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۰/۰۱

معصومه معارف‌وند، مارال مردانه جبه‌دار، زهرة زمانی و زهرة مرشدی. قمار در ایران. فصلنامه مددکاری

اجتماعی، ۱۳۹۵؛ ۵ (۳): ۵۰-۴۱

نحوه استناد به مقاله:

Different Forms of Gambling and its Impacts; a Qualitative Research

Masoomeh Maarefvand: Substance abuse and dependence research center, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran. Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Maral Mardaneh Jobehdar*: Department of Neuroscience, School of advance medical technologies, Tehran University of mdical sciences, Tehran, Iran. mardaneh.m@gmail.com

Zohreh Zamani: Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Zohreh Morshedi: Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction: Gambling is a conscious and deliberate effort of betting money or something of value on an uncertain outcome with the primary intent of gaining advantage or benefit. This study was conducted to describe the categories gambling in an Iranian context.

Methods: Using content analysis and saturation principles, gamblers were recruited and interviewed. Data were analyzed using constant comparison in open, axial, and selective coding stages.

Results: Legal gambling (including betting on horse riding, swimming and shooting) and illegal gambling (including betting on animal racing or fighting, betting on games with cards, betting on sports, betting on games with diceor card, Ghap, and betting on car numbers) are two main categories of gambling in Iranian context. "Illegal and underground gambling in Iran and its Security challenges", and "consequences of gambling in Iran" were two identified themes in this study.

Conclusions: Although betting on three sports are legal in Iran, various forms of illegal gambling are common.

Keywords

Gambling

Betting

Iran

*Corresponding Author
Study Type: Original
Received: 19 Oct 2016
Accepted: 21 Dec 2016

Please cite this article as follows:

Maarefvand M, Mardaneh Jobehdar M, Zamani Z and Morshedi Z. Different forms of gambling and its impacts a qualitative research. Quarterly journal of social work. 2016; 5 (3); 41-50

مقدمه

قمار به هر نوع شرط‌بندی بر سر پول، یا هر چیزی که دارای ارزش اقتصادی است و میان دو یا چند نفر با هدف برنده شدن در یک بازی صورت می‌گیرد، گفته می‌شود. هر زمانی که این شرط‌بندی به‌طور افراطی انجام شود، به‌صورتی که بر اکثر و یا تمام جوانب زندگی فرد از قبیل سلامت جسمی و روانی، عملکرد شغلی یا تحصیلی، امور مالی و یا روابط بین فردی اثر منفی داشته باشد، از اصطلاح قمار مشکل‌ساز استفاده می‌شود. البته این اصطلاح معادل‌های دیگری مانند اعتیاد به قمار، اختلال قمار بازی و قمار اجبارگونه نیز دارد. (۱)

در برخی کشورها همانند امریکا قمار قانونی است و در برخی کشورها مانند مالزی مناطق و یا شهری وجود دارد که دسترسی به آن‌ها آزاد و قمار قانونی است. همچنین در تعدادی از کشورها مانند کشورهای شمال آفریقا، خاورمیانه، ایران تا غرب هند (به غیر از لاتاری) غیر قانونی است. در برخی دیگر از کشورها مانند ایران، عراق و افغانستان، با وجود غیر قانونی و حرام بودن قمار، بر اساس دین اسلام شرط‌بندی روی مسابقات اسب سواری، شنا و تیراندازی مجاز است. (۲) در کشورهایی که قمار غیر قانونی است معمولاً قمار به‌صورت زیرزمینی انجام می‌گیرد. به‌عنوان مثال در ایران قمار (مثل قاپ، تاس و شرط‌بندی بر حیوانات) به‌عنوان بخشی از سنت‌های محلی در میان برخی از اقشار جامعه همچنان وجود دارد.

پژوهش‌های متعددی در مورد قمار و آسیب‌های مرتبط با آن در کشورهایی که قمار در آن‌ها قانونی است، انجام شده است. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند زنان دارای اختلالات مرتبط با قمار یک سوم کل افراد دارای اختلالات مرتبط با قمار را تشکیل می‌دهند (۳) و بازی‌های غیر استراتژیک و کاملاً مبتنی بر شانس را که نقش غیر فعالی در آن‌ها دارند را به بازی‌های استراتژیک ترجیح می‌دهند، در حالی که مردان بازی‌های استراتژیک را که نیاز به مهارت فردی دارند مثل بازی با کارت که باید نقش فعالانه‌ای در آن داشته باشند، ترجیح می‌دهند. (۴ و ۵)

همچنین پژوهش‌های دیگری به بررسی ارتباط انواع قمار با اختلال مرتبط با آن و همچنین قمار مشکل‌ساز پرداخته‌اند و فرض بر این بوده که برخی از انواع قمارها احتمال اعتیاد به قمار را افزایش می‌دهند. در این پژوهش‌ها بین انجام قمار در کازینوها (قمارخانه) و بخت‌آزمایی‌ها در مردان، و انجام بازی با ماشین‌های قمار و بینگو و بخت‌آزمایی در زنان، (۶) همچنین مشارکت فعالانه (۷ و ۸) در قمار مثل بازی‌های استراتژیک در مردان و بازی‌های مبتنی بر شانس در زنان (۷ و ۹) و میزان مبلغ شرط‌بندی در قمار با افزایش میزان اختلالات مرتبط با قمار و یا قمار مشکل‌ساز ارتباط معناداری وجود داشت. در مطالعه مروری که در سال ۲۰۰۴ انجام شده، هیچ رابطه معناداری بین نقش فرهنگ در قمار و قمار مشکل‌ساز وجود نداشته است. (۱۰)

قمار مشکل‌ساز می‌تواند بر زندگی فرد و اعضای مهم زندگی مثل اعضای خانواده و همچنین دوستان نزدیک او تأثیرگذار باشد. (۱۱) در عین حال علاوه بر اینکه همبودی قمار مشکل‌ساز با اختلالات جسمانی تأیید شده است، (۱۲-۱۴) در بسیاری موارد به‌عنوان اختلال همراه با مصرف مواد نیز معرفی می‌شود. (۱۵ و ۱۶)

از جمله مهمترین عوارض قمار مشکل‌ساز می‌توان به مشکلات مالی، (۱۷ و ۱۸) مسائل قانونی، (۱۹ و ۲۰) مشکل در محل کار، (۱۸ و ۲۱) مشکلات بین فردی، (۱۷، ۱۸ و ۲۰) خشونت، (۱۷ و ۲۲) ایجاد استرس در فرزندان، (۲۲ و ۲۳) مشکلات روان‌شناختی (۱۱ و ۱۸) و مشکلات جسمی (۱۷ و ۲۴) اشاره کرد.

اگرچه تأثیر قمار مشکل‌ساز بر جنبه‌های مختلف زندگی فرد قمارباز در پژوهش‌های متعددی در خارج از ایران مورد تأکید قرار گرفته است، اما مطالعه‌ای که به بررسی قمار در ایران پرداخته باشد، یافت نشد. اطلاعات در مورد قمار در ایران بسیار محدود است. همبودی قمار مشکل‌ساز با برخی اختلالات مانند اختلال مصرف مواد، بررسی قمار مشکل‌ساز در ایران را اجتناب‌ناپذیر می‌کند. این مطالعه کیفی با هدف بررسی انواع قمار در ایران انجام گرفت.

روش

این مطالعه از نوع کیفی و به روش بررسی تحلیل محتوا انجام شد. نمونه‌گیری از خرداد تا تیر ۱۳۹۵ به روش گلوله برفی از میان افرادی انجام شد که در استان تهران اقامت داشتند و در طول یک‌سال گذشته قمار کرده بودند. داده‌ها با

سعی شد تا مشارکت کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات انتخاب شوند، نمونه‌گیری تا زمان دستیابی به اشباع اطلاعاتی ادامه یافت. اعتبار داخلی تحلیل محتوی از طریق روایی صوری ارزیابی شد. به این منظور از پانل خبرگان برای ارزیابی کد گذاری و نیز بازبینی و تأیید توسط مشارکت کننده استفاده شد.

استفاده از مصاحبه عمیق جمع آوری شد. مصاحبه‌ها تا زمان دستیابی به اشباع اطلاعاتی ادامه یافت. مدت مصاحبه‌ها بین شصت تا نود دقیقه متغیر بود. مصاحبه‌ها با سئوالات کلی در مورد قمار در ایران آغاز می‌شد و به تدریج سئوالات اختصاصی تری در مورد روش انجام قمار (با تأکید بر روشی که فرد مصاحبه شونده تجربه انجام آن را داشت) منتهی می‌گردید. مصاحبه‌ها پیاده و متن آن‌ها پس از مرورهای مکرر توسط تیم پژوهش کد گذاری شدند. به منظور استحکام پژوهش

یافته‌ها

شرکت کنندگان در این مطالعه سابقه انواع قمار را گزارش کردند. بیشترین نوع قمار که در میان آن‌ها رواج داشت، انواع بازی‌هایی که در آن‌ها تاس بکار می‌رود (مانند تخته نرد، کراپزو...) بود. به طور متوسط شرکت کنندگان ۷/۲۱ سال سابقه قمار را گزارش نمودند. بیشتر آن‌ها تحصیلات دیپلم و پایین تر داشتند و بین سنین ۲۵-۶۵ سال قرار گرفته بودند.

”قمار غیرقانونی و زیرزمینی در ایران و چالش تأمین امنیت آن“ و ”عوارض قمار در ایران“ دو تم اصلی به دست آمده در این مطالعه بودند. انواع قمار در ایران، نقش‌های مشارکت کنندگان در فرایند قمار، تضمین ادای تعهد بازنده در قمار و عوارض قمار، قمار غیرقانونی و زیرزمینی در ایران و چالش تأمین امنیت آن: بخش مهمی از قمار که در ایران انجام می‌شود، غیرقانونی است. در ادامه انواع قمارهای رایج در ایران آورده شده‌اند و توضیح مختصری در مورد هر یک از انواع آن‌ها ذکر شده است. علاوه بر این سازوکارهایی که به خصوص در قمار زیرزمینی به کار گرفته می‌شود در قالب آنچه در شرط بندی مبادله می‌شود، نقش‌های مشارکت کنندگان در فرایند قمار و تضمین ادای تعهد بازنده در قمار مورد بحث قرار گرفته است.

انواع قمار در ایران: شرکت کنندگان در پژوهش به شش دسته اصلی شرط بندی در ایران اشاره کردند. تأکید نمودند انواع مورد نظر آن‌ها هم اکنون در ایران توسط قماربازان اجرا می‌شوند. دسته بندی انواع قمار در ایران به ترتیب زیر است. شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در بازی با ورق (کارت): انواع این بازی‌ها شامل پوکر، ۲۱، چهار برگ، ریم، شمن دفر و هشت و نه می‌شوند. در این نوع بازی‌ها در هر دور شرط بندی حداقل دو نفر مثل چهار برگ و حداکثر پانزده نفر مانند هشت و نه مشارکت دارند. ابزار اصلی بازی ۵۲ عدد کارت است که در چهار گروه مختلف به نام‌های دل، پیک، گیشنیز و خشت قرار می‌گیرند و روی آن‌ها اعداد و تصاویری درج شده است. هر یک از کارت‌ها در هر یک از بازی‌های اشاره شده ارزش متفاوتی دارند.

جدول (۱) ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت کنندگان در مطالعه

متغیر	فرآوانی	درصد فراوانی	میانگین
سن	۲۵-۳۵	۵	۴۲/۰۷
	۳۵-۴۵	۲	
	۴۵-۶۶	۵	
	۶۵-۷۶	۱	
سابقه قمار (سال)	≥۱۰	۴	۲۱/۷۶
	۱۱-۳۰	۷	
تحصیلات	زیر دیپلم	۴	-
	دیپلم	۵	
	لیسانس و بالاتر	۳	
نوع قمار	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در بازی با ورق (مانند پوکر، ۲۱ و ...)	۷	-
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر روی اسب، خروس، کبوتر، سگ و یا سایر حیوانات	۵	
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر روی تیم‌های ورزشی یا بازیکنان تیم‌های ورزشی	۱	
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در انواع بازی‌هایی که در آن‌ها تاس بکار می‌رود (مانند تخته نرد، کراپزو ...)	۸	
	شرط بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در قاپ بازی	۵	
	شرط بندی سر پلاک ماشین	۴	

احتمال دارد شرط‌بندی روی تعداد گل‌های زده شده یا امتیازات، تعداد خطاها و یا حتی پیش‌بینی رفتار بازیکنان صورت گیرد. در این نوع قمار تعداد شرکت‌کنندگان دو نفر و بیشتر (نامحدود) است. برخی از قماربازان شرط‌بندی روی تیم‌های ورزشی را به صورت آنلاین انجام می‌دهند. شنا و تیراندازی دو مسابقه ورزشی هستند که شرط‌بندی روی آن‌ها به صورت قانونی و مشروع در ایران امکان‌پذیر است.

شرط‌بندی سر پلاک ماشین: شرکت‌کنندگان در این نوع قمار با ایستادن در کنار خیابان روی زوج یا فرد بودن پلاک اولین اتومبیلی که از جلوی آن‌ها رد خواهد شد، شرط‌بندی می‌کنند. معمولاً شرط‌بندی روی پلاک تاکسی یا اتوبوس انجام می‌شود. در این نوع قمار تعداد شرکت‌کنندگان دو نفر و بیشتر (نامحدود) است.

قمار باز، ۵۳ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: «اینجا (کنار خیابان) وایسادن، ده نفر وایسادن... چون شخصی زیاده و گم و گور می‌کنن، تاکسی و واحد کم می‌یاد، مشخص می‌شه. می‌گه از سمت راست تاکسی ۵۰ هزار اولم، از سمت راست هفت بیاد اولم، شما اگر هشت بیاری بردی و آگه شیش بیاری باختی... رو آخرین شماره پلاک ماشین می‌بستیم ۵۰ هزار تومان. مثلاً اگر مال من شیش شد مال شما ۵ شد من بردم، نیروی انتظامی هم شک نمی‌کرد... رو (شماره پلاک) تاکسی (شرط) می‌بندن یا (اتوبوس شرکت) واحد، شخصی نمی‌بندن.»

آنچه در شرط‌بندی مبادله می‌شود: شرط‌بندی معمولاً روی پول انجام می‌گیرد اما احتمال دارد که طرفین بر مبادله کالای ارزشمند یا رفتار مشخص شرط‌بندی کنند. شرکت‌کنندگان در پژوهش معتقد بودند که بعد از پول مهمترین چیزهایی که میان طرفین مبادله می‌شوند، شامل خانه، کارخانه، ماشین، موتور، طلا، گوشی موبایل، الکل و مواد اعتیادآور هستند. در مواردی نیز شرط‌بندی روی یک وعده غذا، سفر، سیگار و... نیز گزارش شده است. احتمال دارد طرفین روی انجام یک رفتار خاص شرط‌بندی کنند. به عنوان مثال می‌توان به سوار موتور بدون ترمز شدن، همجنس بازی یا بهره برداری از شریک جنسی بازنده اشاره نمود.

نقش‌های مشارکت‌کنندگان در فرایند قمار: شرکت‌کنندگان در پژوهش برای افراد مختلف در جریان بازی قمار نقش‌های متفاوتی را گزارش کردند. از جمله مهمترین این نقش‌ها می‌توان به قمارباز، تأمین‌کننده امنیت بازی، تأمین‌کننده مکان و امکانات قمار، خدمت‌گزار، مدیر بازی و داور اشاره کرد. در ادامه شرح مختصری از هر یک از این نقش‌ها و وظایفی که فرد در این نقش به عهده دارد، آورده شده است:

قمارباز: به افرادی گفته می‌شود که به یکی از روش‌های اشاره شده

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگری روی حیوانات: حیواناتی که در ایران روی آن‌ها شرط‌بندی می‌شود معمولاً شامل اسب، خروس، کبوتر و سگ می‌شوند. در این نوع قمار در هر دور شرط‌بندی معمولاً دو نفر مشارکت دارند و مسابقه یا مبارزه میان حیوانات را ترتیب می‌دهند. تعداد حیواناتی که در هر دور بازی مبارزه می‌کنند، دو حیوان (مانند مبارزه سگ و خروس) و در مسابقات، دو حیوان یا بیشتر (مانند کبوتر و اسب) است. از این میان تنها شرط‌بندی روی اسب به صورت قانونی و مشروع در ایران انجام می‌شود.

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در انواع بازی‌هایی که در آن‌ها تاس به کار می‌رود: این بازی‌ها شامل تخته نرد، کراپزو، تاس بازی، منچ و مار و پله می‌شوند. ابزار اصلی در این نوع قمار تاس است. تاس جسم مکعب شکلی است که معمولاً از پلاستیک، چوب، سنگ یا سنگ قیمتی ساخته می‌شود و در هر پهلوی آن یکی از شماره‌های یک تا شش به صورت خال‌هایی فرورفته حک شده است. در این نوع شرط‌بندی دو نفر یا بیشتر شرکت می‌کنند.

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر در قاپ بازی: در این نوع قمار قاپ یا قاپ (استخوان مچ پای گوسفند) به عنوان ابزار اصلی استفاده می‌شود. قاپ شش سطح دارد: دو سطح بزرگ، دو سطح کوچک و دو سطح محدب که در بازی هر یک از آن‌ها ارزش مشخصی دارند. این بازی با حداقل دو نفر و بیشتر انجام می‌گیرد.

شرط‌بندی سر پول یا چیز ارزشمند دیگر روی تیم‌های ورزشی یا بازیکنان تیم‌های ورزشی: هر نوع مسابقه ورزشی می‌تواند دستمایه این نوع قمار قرار گیرد. مهمترین ورزش‌هایی که در حاشیه آن‌ها شرط‌بندی انجام می‌شوند فوتبال و والیبال هستند. علاوه بر شرط‌بندی روی برد و باخت تیم‌ها،

داور بازی نمی‌کند اما فرایند بازی را نظارت می‌نماید. در صورت بروز هر نوع تعارض میان بازیکنان این داور است که حرف آخر را می‌زند و طرفین بر اساس رأی او عمل می‌کنند. در میان قماربازان در ایران داور به نام "فتوا دهنده" نیز شناخته می‌شود.

قمارباز، ۴۰ ساله، تحصیلات فوق لیسانس: "یعنی بامی چار نفر داور [می ایستند] یکی از طرف حریف، یکی از بوم خودش یک داور هم مرضی الطرفین باشه یعنی دو طرف قبولش دارن.. فتوای اینها رو هم داور وسط می‌ده، اونه که حرف آخر و میزنه."

تضمین ادای تعهد بازنده در قمار: در مواردی که شرط‌بندی به صورت قانونی و مشروع انجام می‌شود مانند شرط‌بندی در مسابقات اسب دوانی سازوکار از پیش تعیین شده‌ای برای ادای تعهدات بازنده و پرداخت به برندگان پیش‌بینی شده است اما در شرط‌بندی‌هایی که به صورت غیرقانونی انجام می‌شوند، نوعی سازوکار غیررسمی برای تضمین ادای تعهد بازنده در قمار وجود دارد.

عقد قرارداد: در برخی موارد شرکت‌کنندگان در پژوهش گزارش‌هایی در خصوص عقد قرارداد مکتوب میان طرفین قمار مطرح می‌کردند. به عنوان مثال عقد قرارداد میان کبوتربازان امری رایج است که در آن زمان، مکان، تعداد کبوترهایی که در مسابقه شرکت داده می‌شوند و مبلغ شرط‌بندی تعیین می‌شود. علاوه بر طرفین، تعدادی شاهد نیز این قرارداد را امضا می‌کنند.

قمار باز، ۴۷ ساله، تحصیلات لیسانس: "قرارداد بازی‌ها [در کفتر بازی] مکتوب می‌شه. افرادی هم به عنوان شاهد قرارداد را امضا می‌کنن. همه نکات در قرارداد هست مثل سرو صدا، سه دقیقه زمان پریدن، تعداد پنج تا کبوتر اضافه هستند."

بررسی آخرین وضعیت حساب بانکی قمارباز: شرکت‌کنندگان به طور مکرر به این

در بالا شرط‌بندی (قمار) را انجام می‌دهند. قمارباز می‌تواند برای خود یا به نیابت از دیگری قمار کند. در صورتی که قمارباز اقدام به قمار نیابتی نماید، انجام بازی به عهده اوست اما پرداخت یا انجام شرط به عهده فردی است که قمار به جای او انجام می‌گیرد. قمارباز نیابتی معمولاً بابت انجام این کار چیزی دریافت نمی‌کند.

تأمین کننده امنیت بازی: از آنجایی که شرط‌بندی در ایران جز در موارد مشخص (شرط‌بندی روی اسب، شنا و تیراندازی) به صورت غیرقانونی انجام می‌گیرد، تأمین امنیت بازی نیازمند سازوکار ویژه و غیررسمی است. معمولاً در انواع قمار به خصوص قمارهایی که مبالغ بالایی از پول در آن‌ها مبادله می‌شوند، فرد یا افرادی به عنوان تأمین کننده امنیت بازی تعیین می‌شوند. وظیفه این افراد مراقبت‌های لازم را برای پیشگیری از مناقشه و درگیری میان بازیکنان به عمل آورند و در عین حال اطمینان حاصل کنند که عوامل دخیل در انجام قمار توسط مراجع قانونی (مانند نیروی انتظامی) شناسایی نشوند.

قمار باز، ۶۵ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "سه نفر هستن که امنیت رو تأمین می‌کنن. یعنی اگر دعوا و درگیری بین بازیکنان بوجود اومد یا پلیس نزدیک شد موضوع رو حل و فصل می‌کنن."

قمارباز، ۵۳ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "برای اینکه امنیتشون تأمین بشه دوربینم می‌ذارن که بیرون خونه رو بتونن باهاش تحت نظر داشته باشن."

تأمین کننده مکان و امکانات قمار: برای همه انواع قمار چنین نقشی ضرورت پیدا نمی‌کند. به عنوان مثال در تاس و قاپ بازی که در هر مکان و هر زمانی اجرای آن‌ها امکان پذیر است، نیازی به وجود فردی به عنوان تأمین کننده مکان و امکانات قمار نیست اما در برخی انواع دیگر مانند پوکر و شرط‌بندی روی حیوانات که به مکان و امکانات خاصی نیاز است، چنین نقشی ضرورت پیدا می‌کند. تأمین کننده مکان و امکانات قمار معمولاً در زمره بازیکنان قرار نمی‌گیرد اما این بدان معنی نیست که همواره او از مشارکت در قمار پرهیز می‌کند.

خدمتگزار: یکی از وظایف تأمین کننده مکان و امکانات قمار این است که خدماتی را برای قماربازان فراهم کند. خدمتگزار کسی است که در استخدام تأمین کننده مکان و امکانات قمار قرار دارد و خدماتی مانند تهیه و سرو غذا، نوشیدنی (الکلی و غیر الکلی) و مواد و یا در برخی موارد ماساژ و خدمات جنسی را ارائه می‌کند. خدمتگزار معمولاً به عنوان بازیکن در قمار مشارکت ندارد.

مدیر بازی: در انواع خاصی از قمار چنین نقشی تعریف می‌شود. به عنوان مثال در بازی‌هایی که با کارت انجام می‌شوند یک نفر به عنوان Dealer وظیفه توزیع کارت‌ها را به عهده دارد و جریان بازی را مدیریت می‌کند.

داور: در بسیاری از انواع قمار داور نقش تعیین کننده‌ای ایفا می‌کند.

به‌کار گرفته می‌شود. در مورد قماربازان تازه وارد معمولاً از یکی از روش‌های بالا استفاده می‌گردد یا قمارباز شناخته شده که معرف اوست و مورد اعتماد سایر قماربازان است، پرداخت یا انجام شرط را تضمین می‌نماید.

قمارباز، ۲۵ ساله، تحصیلات لیسانس: "اکثر کسانی که میز می‌دارن با آدمایی مطمئنشون می‌دارن. طرف بعد از یه مدت ثابت شدت... چون اون آدم قابل اطمینانی بود. چون هرشب داشت میز می‌داشت. اونجا منبع درآمدش بود، خونه‌اش اونجا بود، از اونا همه خیالشون راحت بود که این آدم نمی‌تونه، بیچونه."

عوارض قمار: شرکت‌کنندگان در پژوهش عوارض متعددی را برای قمار برشمردند، مشکلات فردی، مشکلات قانونی، مشکلات خانوادگی و اعتیاد آور بودن قمار.

مشکلات فردی: دروغ گفتن برای به‌دست آوردن پول، افکار خودکشی و یا اقدام به خودکشی به‌علت مبالغ بالای بدهی ناشی از باختن در قمار و ناتوانی در پرداخت آن‌ها و مصرف مواد و الکل از جمله عوارضی است که توسط شرکت‌کنندگان در پژوهش به آن‌ها به‌عنوان مشکلات فردی ناشی از قمار به آن‌ها اشاره شد.

قمارباز، ۲۷ ساله، تحصیلات دیپلم: "مثلاً من یکی رو می‌شناسم از روی بدهکاری رفته بود یک تفنگ خریده بود که خودشو بکشه اما ما نداشتیم."

ممکن است فرد قمارباز برای افزایش تمرکز و یا به‌دلیل غلبه بر استرس مواد اعتیاد آور نیز مصرف کنند و گرفتار اعتیاد به مواد هم بشود:

قمار باز، ۶۵ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "در این مکان‌ها (قمارخانه‌ها یا کازینوهای زیرزمینی) همه جور مواد مخدر پیدا میشه مثل تریاک، کوکائین، هرویین، الکل، حشیش. و بیشتر آدم‌ها برای اینکه بتونن آروم بشن از این مواد مصرف می‌کنند و هم معتاد به قمار می‌شن و هم معتاد به مواد مخدر."

مشکلات قانونی: مشکلات قانونی نه فقط به‌دلیل غیرقانونی بودن قمار بلکه به‌خاطر قرض کردن مبلغی پول و عدم توانایی در بازپرداخت آن‌ها و یا کشیدن چک‌های بی‌محل و یا شاکی خصوصی به‌وجود می‌آیند. احتمال دارد به‌دلیل بدهکاری ناشی از قمار فرد مجبور به انجام اعمال غیرقانونی نیز شود.

قمارباز، ۵۳ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "طرف یک کوچه رفته بود عین خانه‌ها رو خالی کرده بود آورده بود پول را نقد کرده بود رفته بود یک ساعته همه رو باخته بود... بعد آمده بود بیرون ماشین زده بود..."

مشکلات خانوادگی: اعضای خانواده افراد قمارباز معمولاً تحت تأثیر قمار قرار می‌گیرند. فرد قمارباز وقت زیادی را صرف قمار می‌کند و

نکته اشاره می‌کردند که در برخی انواع قمار مانند پوکر قبل از شروع بازی طرفین باید با استفاده از دستگاه کارت خوان، آخرین موجودی حساب بانکی خود را مشخص نمایند. فرد قمارباز مجاز خواهد فقط به اندازه مبلغ موجود در حسابش شرط‌بندی نماید. طرفین در چنین مواردی کارت‌های بانکی خود را قبل از شروع بازی تحویل Dealer یا داور می‌دهند.

قمارباز، ۲۶ ساله، تحصیلات فوق دیپلم: "فرض کنید من باید این اطمینان رو بدم که در صورتی که بازنده شدم باید این پولو پرداخت کنم؟ همشون توی خونه‌هاشون (کازینوهای زیرزمینی) دستگاه پوز دارند. طرف همون اول که میاد، کارت‌ش رو میده، موجودی می‌گیرن معلوم می‌شه چقدر توی حسابش هست."

تحویل پول یا شیء ارزشمند به فرد معتمد طرفین یا داور: در برخی موارد طرفین پول یا شیء ارزشمندی را که روی آن شرط‌بندی شده است، به فرد معتمد یا داور تحویل می‌دهند. فرد معتمد یا داور در پایان قمار پول یا شیء ارزشمند را در اختیار برنده قرار می‌دهد.

تکیه بر اعتبار فرد در میان قماربازان: در میان قماربازان در ایران اعتبار فرد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. چرا که در صورت از دست دادن اعتبار میان سایر قماربازان فرد دیگر امکان قمار نخواهد داشت. از این رو در صورت شرط‌بندی، قمارباز تمام تلاش خود را به‌کار می‌بندد تا شرط را ادا نماید. حتی در صورتی که در زمان خاتمه قمار و بازنده شدن امکان ادای شرط را نداشته باشد، ادای شرط به‌عنوان یک تعهد برای او شناخته می‌شود و در صورت عدم پرداخت یا انجام شرط اعتبار خود را از دست می‌دهد. تکیه بر اعتبار قمارباز به‌خصوص در مواردی که فرد قمارباز شناخته شده است و سابقه‌ای طولانی در قمار دارد، بیشتر

عجیب و غریبی داره. به نظر من هر چیزی که پول مفت توش باشه باعث اعتیاد می شه. یعنی من وقتی که زحمت آنچنانی برای این پول نکشم و برم به جایی بشینم با چار نفر نشستم روی صندلی یه دفعه چار میلیون بیاد توی حسابم، مسلماً می تونه اعتیاد آور بشه، تا اینکه بخوام برم صبح تا شب کار کنم... "قمارباز، ۵۵ ساله، تحصیلات زیر دیپلم: "امروز قمار کردم پنجاه میلیون باختم با خودم می گم فردا دو برابر می برم بین خانه را باختی زن را باختی ماشینت را باختی کفش هاتم باختی هیچ چی دیگه اما باز هم می گی فردا می برم... نمی تونم بذارمش کنار."

ممکن است حضور او به دلیل قمار کردن در منزل کاهش یابد و یا نتواند به وظایفش در خانواده به درستی بپردازد. به این ترتیب در شرایطی که قمار کردن برای فرد قمارباز اولویت اول است، احتمال بروز تنش میان وی و اعضای خانواده اش بیشتر می شود. از سوی دیگر اعضای خانواده معمولاً اولین کسانی هستند که بعد از فرد قمارباز تحت تأثیر مشکلات اقتصادی ناشی از قمار قرار می گیرند. مشاجره در خانواده و طلاق بخشی از مشکلاتی هستند که به عنوان عوارض خانوادگی قمار به آن ها اشاره می شود.

اعتیاد آور بودن قمار: شرکت کنندگان معتقد بودند که قمار کاملاً اعتیاد آور است و حتی علیرغم عوارضی که دارد، نمی توانند آن را ترک کنند. برخی از شرکت کنندگان که سابقه مصرف مواد نیز داشتند، به این نکته اشاره می کردند که ترک مواد به مراتب راحتتر از ترک قمار است.

قمارباز، ۲۶ ساله، تحصیلات فوق دیپلم: "قمار یه اعتیاد خیلی

بحث و نتیجه گیری

اگرچه شرط بندی در ایران تنها در سه زمینه قانونی است، در این مطالعه نشان داده شد که انواع غیرقانونی و زیرزمینی آن به صورت بسیار متنوع وجود دارد. در میان انواع قمار غیرقانونی و زیرزمینی، برخی موارد در میان گروه های خاصی از قماربازان رایج تر هستند. به عنوان مثال برخی قمارهایی که از قدمت بیشتری برخوردارند (مانند قاپ بازی) بیشتر توسط قماربازانی انجام می شوند که سن بالاتری دارند. بازی هایی مانند پوکر، بیست و یک و یا شرکت در مسابقات آنلاین بیشتر توسط جوانترها مورد توجه و استقبال قرار می گیرند.

نکته قابل توجه اینکه معمولاً قماربازان تنها به یک نوع قمار نمی پردازند. اگرچه معمولاً هر قمارباز یک نوع خاص از قمار را ترجیح می دهد، در صورتی که شرایط برای انجام آن نوع خاص از قمار فراهم نشود، انواع دیگر قمار را جایگزین می کند. به این ترتیب می توان ادعا کرد قماربازان همواره می توانند شرایط قمار کردن را داشته باشند و در صورتی که پول یا هر چیز ارزشمند دیگری در اختیار داشته باشند، در هر نوع از قمار روی آن شرط بندی می کنند. امکان انجام قمار در شرایط مختلف مکانی و زمانی می تواند عاملی برای تکرار قمار به شمار آید و زمینه را برای تبدیل آن به نوعی رفتار اعتیادی فراهم کند. به عنوان مثال وقتی از قماربازان خیابانی به دلیل حضور نیروی انتظامی امکان قاپ بازی سلب می شود، آن ها با ایستادن در کنار خیابان و شرط بندی روی پلاک ماشین ها قمار را ادامه می دهند. به نظر می رسد قماربازان در شرایطی که امکان انجام قمار دلخواهشان فراهم نباشد، نوعی انعطاف در انتخاب انواع قمار در پیش می گیرند. احتمالاً اهتمام آن ها برای ادامه قمار ناشی از ویژگی های اجبار گونه این رفتار است.

تعداد اندکی از کسانی که قمار می کنند این کار را به صورت اجبار گونه انجام نمی دهند و به عبارت دیگر قماربازی شغل آن ها محسوب می شود. این افراد به دنبال هیجان ناشی از قمار نیستند. آن ها در جریان قمار، هر زمانی که احساس کنند بازی به نفع آن ها نیست، از بازی کناره می گیرند و به این ترتیب احتمال بازنده بودنشان به حداقل ممکن کاهش می یابد.

همانطور که در گزارش های شرکت کنندگان در پژوهش نیز ملاحظه شد، قماربازان در ایران علاوه بر پول احتمال دارد روی هر چیز دیگری شرط بندی کنند. حتی در برخی موارد نمی توان چیزی را که روی آن شرط بندی شده است، چندان ارزشمند تلقی کرد. (شرط بندی روی خوراکی، یک عدد سیگار و نظایر آن از این دست هستند). این عبارت که "ما روی هر چیزی شرط بندی می کنیم..." بارها در مصاحبه توسط شرکت کنندگان در این پژوهش تکرار شد. به نظر می رسد اگرچه به دست آوردن پول یا هر چیز ارزشمند دیگر می تواند یکی از اهداف قمارباز باشد، نوعی وابستگی

موجب می‌شود فرد قمارباز برای تجربه قمار در موقعیت یا زمان دیگری تلاش کند، می‌تواند یکی از نشانه‌های اعتیاد آور بودن قمار به‌شمار آید.

به نظر می‌رسد در قمارهایی که به‌صورت گروهی در ایران انجام می‌گیرد، نوعی سلسله مراتب قدرت تعریف شده است. در این سلسله مراتب داور از بیشترین قدرت و خدمتگزاران از کمترین قدرت برخوردارند. قماربازان برای اینکه بتوانند بار دیگر نیز قمار کنند، به این ساختار قدرت تن می‌دهند.

به انجام قمار در این افراد مشاهده می‌شود. در واقع آن‌ها قمار می‌کنند برای اینکه قمار کرده باشند و هیجان قمار را تجربه نمایند. شرکت‌کنندگان در پژوهش بر این نکته تأکید داشتند که حتی در مواردی که با مشکلات حاد فردی، خانوادگی، قانونی، مالی و ... مواجه می‌شوند، نمی‌توانند از قمار کردن پرهیز کنند. وسوسه‌ای که

منابع

References:

- 1- Reilly C, Smith N. The evolving definition of pathological gambling in the DSM-5. National center for responsible gaming. 2013:1-6.
- 2- Binde P. Gambling across cultures: Mapping worldwide occurrence and learning from ethnographic comparison. International Gambling Studies. 2005;5(1):1-27.
- 3- Stark S, Zahlan N, Albanese P, Tepperman L. Beyond description: Understanding gender differences in problem gambling. Journal of behavioral addictions. 2012;1(3):123-34.
- 4- Toneatto T, Wang JJ. Community treatment for problem gambling: Sex differences in outcome and process. Community mental health journal. 2009;45(6):468-75.
- 5- Moragas L, Granero R, Stinchfield R, Fernández-Aranda F, Fröberg F, Aymamí N, et al. Comparative analysis of distinct phenotypes in gambling disorder based on gambling preferences. BMC psychiatry. 2015;15(1):86.
- 6- Nower L, Blaszczyński A. Characteristics and gender differences among self-excluded casino problem gamblers: Missouri data. Journal of Gambling Studies. 2006;22(1):81-99.
- 7- LaPlante DA, Nelson SE, LaBrie RA, Shaffer HJ. Disordered gambling, type of gambling and gambling involvement in the British Gambling Prevalence Survey 2007. The European Journal of Public Health. 2009:ckp177.
- 8- Ronzitti S, Soldini E, Lutri V, Smith N, Clerici M, Bowden-Jones H. Types of gambling and levels of harm: A UK study to assess severity of presentation in a treatment-seeking population. Journal of Behavioral Addictions. 2016;5(3):439-47.
- 9- Welte JW, Barnes GM, Wieczorek WF, Tidwell M-CO, Hoffman JH. Type of gambling and availability as risk factors for problem gambling: A Tobit regression analysis by age and gender. International Gambling Studies. 2007;7(2):183-98.
- 10- Raylu N, Oei TP. Role of culture in gambling and problem gambling. Clinical psychology review. 2004;23(8):1087-114.
- 11- Salonen AH, Alho H, Castrén S. The extent and type of gambling harms for concerned significant others: A cross-sectional population study in Finland. Scandinavian Journal of Public Health. 2016;44(8):799-804.
- 12- Ramirez LF, McCormick RA, Russo AM, Taber JI. Patterns of substance abuse in pathological gamblers undergoing treatment. Addictive behaviors. 1983;8(4):425-8.
- 13- Ibáñez A, Blanco C, Donahue E, Lesieur HR, Pérez de Castro I, Fernández-Piqueras J, et al. Psychiatric comorbidity in pathological gamblers seeking treatment. American Journal of Psychiatry. 2001;158(10):1733-5.
- 14- Petry NM. Substance abuse, pathological gambling, and impulsiveness. Drug and alcohol dependence. 2001;63(1):29-38.
- 15- Petry NM. Comorbidity of disordered gambling and other psychiatric disorders. 2005.
- 16- Black DW, Shaw M. Psychiatric comorbidity associated with pathological gambling. Psychiatric Times. 2008;25:14-8.
- 17- Dowling NA, Jackson AC, Suomi A, Lavis T, Thomas SA, Patford J, et al. Problem gambling and family violence: prevalence and patterns in treatment-seekers. Addictive behaviors. 2014;39(12):1713-7.
- 18- Langham E, Thorne H, Browne M, Donaldson P, Rose J, Rockloff M. Understanding gambling related harm: A proposed definition, conceptual framework, and taxonomy of harms. BMC public health. 2016;16(1):80.
- 19- Kalischuk RG, Nowatzki N, Cardwell K, Klein K, Solowoniuk J. Problem gambling and its impact on

families: A literature review. *International Gambling Studies*. 2006;6(1):31-60.

20- Svensson J, Romild U. Concerned significant others of people with gambling problems in a national representative sample in Sweden: a follow-up study. 2013.

21- Downs C, Woolrych R. Gambling and debt: the hidden impacts on family and work life. *Community, Work & Family*. 2010;13(3):311-28.

22- Patford J. For worse, for poorer and in ill health: how women experience, understand and respond to a partner's gambling problems. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2009;7(1):177-89.

23- Darbyshire P, Oster C, Carrig H. Children of parent (s) who have a gambling problem: a review of the literature and commentary on research approaches. *Health & social care in the community*. 2001;9(4):185-93.

24- Hing N, Tiyce M, Holdsworth L, Nuske E. All in the family: help-seeking by significant others of problem gamblers. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2013;11(3):396-408.